

Parama jaunimo verslo pradžiai Europos Sąjungoje. Nuo įgyvendinimo iki vertinimo

Santrauka

Įvadas

Didysis nuosmukis jaunimą paveikė labiausiai. 2014 m. 15–29 metų amžiaus jaunimo nedarbo lygis buvo daugiau kaip septyniais procentiniais punktais didesnis nei bendras nedarbo lygis. Verslumo skatinimas yra vis plačiau pripažįstama politikos priemonė nedarbui mažinti ir tvarioms darbo vietoms kurti. Tačiau pats verslumas savaime nėra jaunimo nedarbo problemos sprendimas ir gali būti susijęs su tam tikra rizika. Nors, Europoje vykdomų tyrimų duomenimis, didesnę dalis jaunų žmonių, palyginti su vyresnio amžiaus gyventojais, teikia pirmenybę savarankiškam darbui, jaunimo savarankiško darbo ES lygis yra ypač žemas. Tai gali lemti konkrečios kliūtys, su kuriomis jie susiduria pradėdami verslą.

Šioje ataskaitoje apžvelgiamos šiuo metu taikomos jaunimui skirtos paramos verslo pradžiai priemonės, taip pat kitos bendresnio pobūdžio priemonės, kurios yra aktualios ir jiems. Be to, joje apžvelgiami atrinkti priemonių ir taikomų metodikų poveikio vertinimai. Jaunimo politikos veiksmingumą ypač sunku įvertinti, tad šioje ataskaitoje siekiama atkreipti dėmesį į pagrindinius klausimus, susijusius su paramos verslo pradžiai priemonių įgyvendinimu ir vertinimu.

Politinės aplinkybės

ES lygmeniu nuo 2008 m. pereinama nuo politikos, kuria skatinamos mažosios ir vidutinės įmonės, prie verslumo skatinimo politikos; iš dalies tokius pokyčius lemia tai, kad daugelyje valstybių narių vis mažėja jaunimo užimtumo lygis. Tai atspindi prioritetų kaitą, kai vietoj konkurencingumo ir tvaraus ekonomikos augimo skatinimo pagal Lisabonos strategiją pirmenybė pradedama teikti nedarbo problemos sprendimui ir darbo vietų kūrimui – pagrindiniams strategijos „Europa 2020“ tikslams. Daugiau dėmesio skiriama jaunimui, ypač nesimokančiam ir nedirbančiam jaunimui (NEET).

Į jaunimo verslumo skatinimą atkreipiamas dėmesys Jaunimo užimtumo priemonių rinkinyje. Viena iš jo priemonių – 2013 m. paskelbta Jaunimo garantijų iniciatyva, kuria siekiama, be kita ko, užtikrinti, kad parama jaunimo verslo pradžiai būtų prieinama plačiau. Visos valstybės narės pateikė savo nacionalinius Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planus; daugelyje iš jų numatyta skatinamoji parama jaunų verslininkų veiklos pradžiai. Tačiau esama skirtumų tarp valstybių narių, be to, skiriasi ir jaunimui siūlomos verslumo paramos priemonės.

Siekiant veiksmingiau įgyvendinti Jaunimo garantijų iniciatyvoje išdėstytus tikslus, labai svarbu suprasti įvairias visoje ES taikomas paramos verslo pradžiai priemones ir jų poveikį.

Pagrindinės išvados

Paramos verslo pradžiai priemonių nustatymas

Beveik visos valstybės narės taiko verslumo politikos priemones. Vis daugiau tokių priemonių yra skirtos jaunimui ir yra diegiamos pirmiausiai reaguojant į didelį jaunimo nedarbą.

Daugelis jaunimo verslo pradžiai paremti skirtų intervencijų priemonių yra pavienės ir laikinos nedidelio masto ir ribotų finansinių išteklių priemonės, o tai gali sumažinti jų bendrą galimą poveikį. Nors paramos verslo pradžiai priemonių veiksmingumą galima padidinti jas įtraukus į gerai koordinuojamą kompleksinę verslumo politiką, nedaug tokių priemonių yra didesnio masto politikos programų arba platesnių jaunimo užimtumo strategijų dalis.

Jaunimo verslumo skatinimo priemonės paprastai apima griežtai nereglamentuojamą paramą – verslumo mokymus, konsultacines paslaugas, mentorstę ir vadovaujamojo ugdymą; be to, tokia parama gali būti derinama su finansinėmis

paskatomis. Įgyvendinant sėkmingas ilgalaikes jaunimui skirtas programas, tokias kaip Princo patikos įmonių programa Jungtinėje Karalystėje, taikomas pakopinis metodas, kai visapusiška parama teikiama skirtinguose verslo proceso etapuose – nuo verslo idėjos iki jo pradžios ir plėtotės.

Nors jaunimo verslumo skatinimo iniciatyvų vis daugėja, daugelis prienamų priemonių yra skirtos bedarbiams ir yra taikomos įgyvendinant aktyvios darbo rinkos politiką; tačiau tai netrukdo jas įtraukti į šalių Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planus. Daugelis iš šių bendrųjų paramos verslo pradžiai priemonių jaunimui gali būti taikomos ribotai, nes dažnai taikomi griežti atrankos kriterijai. Pagal tinkamiausias schemas pagalba siūloma dar prieš pradėdant veiklą, nes jaunimui trūksta darbo patirties ir pagrindinių verslumo įgūdžių.

Politikos vertinimų apžvalga

Nors susidomėjimas jaunimo verslumo skatinimu didėja, vis dar trūksta tinkamų poveikio vertinimų, kuriais būtų įvertinamos konkrečios iniciatyvos. Tiesiogiai ar konkrečiai jaunimui skirtos priemonės vertintos tik trijuose nagrinėtuose poveikio vertinimuose, kuriuos atliekant taikyti pažangūs ir griežti statistikos metodai (CréaJeunes Prancūzijoje, dabartinės Princo patikos įmonių programos pirmtakė Jungtinėje Karalystėje ir Jaunimo verslumo skatinimo (Junior Achievement Company) programa Švedijoje). Kiti konkrečiai jaunimui skirtų schemų vertinimai yra stebėsenos priemonės, kurias taikant gaunama informacijos apie tokių schemų taikymą ir sužinoma dalyvių nuomonė apie suteiktos paramos naudą. Nors tokie vertinimai yra naudingi ir informatyvūs, iš jų apie intervencinių priemonių veiksmingumą sužinoma nedaug.

Bendra išvada yra ta, kad kuo išmanesnis vertinimo metodas, tuo menkesnis nustatomas vertinamos programos poveikis. Atliekant vertinimą, kuriame taikytas griežčiausias ir moksliausias politikos vertinimo metodas (eksperimentinis metodas) tarp visų apžvelgtų tyrimų, nustatyta, kad politika neturėjo jokio poveikio.

Daugeliu atveju vertinimo procesui trukdo tai, kad priemonei iš pradžių trūksta aiškiai apibrėžtų tikslų ir kiekybinių tikslų. Siekiant išspręsti šią problemą, daugelyje apžvelgtų vertinimų taikytas tikslų vertinimo pagal rezultatus metodas, kai kiekybinius tikslus tyrėjai įdiegė vėliau, atlikdami vertinimą.

Be to, vos keliuose vertinimuose nagrinėtas bet kokios verslumo politikos nulemtų galimų neveiksmingumo padarinių (kai rezultatai neprisideda prie to, kas būtų įvykę, jei parama nebūtų buvusi teikiama) ir išstūmimo poveikio (neigiamų pasekmių konkurentų įmonėms) mastas. Kai toks vertinimas būna baigtas, įvertiniai paprastai yra pagrįsti duomenimis, kuriuos nurodo patys pateikėjai, ir skirtinguose tyrimuose jie labai skiriasi.

Politikos orientyrai

- Kadangi tikėtina, kad įgyvendinant Jaunimo garantijų iniciatyvą daugės griežtai neregamentuojamos paramos jaunimui išlaidų, būtina nagrinėti tokių intervencinių priemonių poveikį jaunimo dalyvavimui darbo rinkoje.
- Ypač svarbu vertinti ilgalaikį politikos intervencinių priemonių poveikį didesnėms jaunimo galimybėms įsidarbinti; į šį aspektą politikos vertinimuose turėtų būti labiau atsižvelgiama nei tai buvo daroma iki šiol.
- Ne mažiau svarbu nagrinėti su verslumo politika susijusius galimus neveiksmingumo padarinius ir išstūmimo poveikį, siekiant užtikrinti, kad viešieji ištekliai būtų naudojami veiksmingai ir efektyviai.
- Vertinant jaunimui skirtas intervencines priemones, būtina pereiti prie eksperimentinių vertinimų. Pusiaus eksperimentiniai metodai (pavyzdžiui, panašių dalykų atrankos pagal tikimybę metodo taikymas) labai priklauso nuo asmenų užimtumo istorijos duomenų, todėl galimybės tokius metodus taikyti jaunimui yra ribotos.
- Išsamų paramos verslo pradžiai priemonių vertinimą turėtų sudaryti tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai elementai. Visos verslo pradžios programos turėtų būti pagrįstos aiškiais tikslais ir rodikliais, kuriais remiantis gali būti vertinama, kiek sėkmingai jos yra įgyvendinamos.
- Iš esmės visų schemų elementai gali būti pritaikyti kitose ES šalyse, tačiau labai svarbu pirmiausia įvertinti intervencinių priemonių pagrįstumą ir veiksmingumą. Todėl tinkamai įgyvendinami vertinimai yra būtini; geriausia, jei jie būtų neatsiejama politikos įgyvendinimo dalis, be to, jiems turi būti skiriama pakankamai išteklių.

Papildoma informacija

Ataskaita „Start-up support for young people in the EU: From implementation to evaluation“ („Parama jaunimo verslo pradžiai Europos Sąjungoje. Nuo įgyvendinimo iki vertinimo“) skelbiama adresu <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Norėdami gauti daugiau informacijos, susisiekite su mokslinių tyrimų pareigūne Šara Riso e. paštu sri@eurofound.europa.eu.